

Cudurka asaasaqa ee xididdada dhiigga

XAASHIDA XAQIIQDA EE KA SOO BAXDA XARUNTA ISWIDHISHKA EE CUDURKA ASAASAQA

Vaskulär demenssjukdom • faktablad på somaliska

Dhaawaca ku yimaada xididdada dhiigga ee maskaxda

Cudurka asaasaqa wuxuu ka dhigaya mid aad u adag in laga fikiro, la qorsheeyo oo la wada hadlo. Calaamadaha waxaa sababa dhaawacyo kala duwan iyo cudurrada maskaxda. Cudurka asaasaqa ee xididdada dhiigga wuxuu ku lug leedahay isbeddellada pathological ee xididdada dhiigga ee maskaxda. Cudurku waxa kale oo loo yaqaan xanuunka dhaawaca garashada-neerfaha xididdada (*vascular neurocognitive disorder*).

Cudurka asaasaqa ee xididdada dhiigga waa nooca labaad ee ugu badan ee nuucyada cudurka asaasaqa waxayna ka dhigan tahay 25–30% dhammaan kiisaska jira. Dadka da'da ah, maaha wax aan caadi ahayn in uu kula dhaco cudurka Alzheimers, nooca ugu badan ee cudurka asaasaqa.

Faaliggu ama istaroogu waa arrin khatar ah

Cudurka asaasaqa ee xididdada dhiigga waxaa keeni kara sababo kala duwan. Badanaa waxaa sabab u ah istarogga, kaas oo ku lug leh xinjiro dhiig, dhiig-baxa ama xididdada dhiigga ee maskaxda oo cidhiidhi noqda ama adkaada. Dhammaan kiisaska noocaas ah, maskaxdu waxay dhibaato kasoo gaari kartaa ogsijiin la'aan daran. Dhaawaca ku dhaca wuxuu sababi karaa calaamado ka dhigaya nolol maalmeedka mid adag siyaabo kala duwan. Calaamaduhu way ku kala duwan yihiin qof ka qof, iyadoo ku xidhan qaybaha maskaxda ee saameysay.

Calaamadu way kala duwan yihiin

Asal ahaan, dhaawaca soo gaara qaybta hore ee maskaxda wuxuu keenaa in xukunka, xakamaynta dareenka iyo feejignaantu daciifaan. Dhaawac soo gaara qeybta loo yaqaan temporal lobe wuxuu keenaa hilmaan iyo dhibaatooyin xagga isgaarsiinta iyo barashada waxyaabo cusub. Dhaawac soo gaara qaybaha hoose ee maskaxda, ee ku jira xididdada dhiigga ee ugu yar, waxay inta badan keentaa dhaqdhaqaaq gaabis ah iyo dhibaatooyin qorsheynta iyo fulinta hawlaha.

Waxaa muhiim ah in la xasuusto in walbahaarka uu inta badan xoojiyo calaamadaha.

Horumarku waxa uu inta badan uu dhacaa tillaabooyinka

Cudurka asaasaqa ayaa inta badan si tartiib-tartiib

ah u koraya. Si kastaba ha noqotee, cudurka asaasaqa ee xididdada dhiigga astaamuhu waxay badanaa kusoo muuqdaan si lama filaan ah. Koorsada cudurka waxaa lagu tilmaami karaa jaranjaro: xaaladdu way ka sii daraysaa, waxay ahaanaysaa mid deggan in muddo ah ka dibna mar kale ayay ka sii daraysaa.

Ogaanshaha hore waa mid aad muhiim u ah

Cudurka asaasaqa ee xididdada dhiigga laguma xaqiijin karo baaritaan fudud. Cilad-sheegiddu waxay ku salaysan tahay baaritaanno taxane ah, baaritaanno iyo wareysiyo lala yeeshay bukaanka iyo qaraabada.

Waa muhiim in si degdeg ah loo baaro calaamadaha si loo helo gargaarka saxda ah iyo daaweynta sida ugu dhakhsaha badan.

Ka hortagga dhaawac cusub oo ku dhaca xididdada dhiigga

Ma jiraan daawooyin daweyn kara cudurka asaasaqa ee xididdada dhiigga. Daawaynta waxaa loogu talagalay in laga hortago dhaawac cusub oo maskaxda ah. Daawooyinka xinjirowga lidka ku ah waxa la bixiyaa marka ay korodho khatarta xinjirowga dhiigga. Bukaanno badan ayaa u baahan xakameynta cadaadiska dhiigga, mararka qaarkood daawooyin, maadaama dhiig karka uu kordhiyo khatarta istarogga. Sonkorowga waa in sidoo kale si taxadar leh loo xakameeyaa, maadaama heerarka gulukoosta dhiigga ee aan la koontaroolin ay dhaawici karto xididdada dhiigga yaryar ee maskaxda.

Qorshayso nolol wanaagsan

Waa muhiim in la helo sharaxaad calaamadaha iyo cudurka si loo awoodo in loo qorsheeyo noloshu ugu fiican uguna macquulsan. Ka sokow daawaynta ka hortagga, nolol maalmeedka waxaa lagu fududayn karaa kaalmooyinka, qalabka caawinta iyo adeegyada kale oo caafimaad iyo daryeel guri ah.

© Svenskt Demenscentrum

Warbixin dheeraad ah iyo waraaqaha xaqiiqada oo soomali ah ayaa laga heli karaa website-ka Svenskt Demenscentrum: www.demenscentrum.se/so

Svenskt Demenscentrum

Svenskt Demenscentrum, Sveavägen 155, 113 46 Stockholm, (08) 690 5800, info@demenscentrum.se

www.demenscentrum.se

Vaskulär demenssjukdom

FAKTABLAD FRÅN SVENSKT DEMENSCENTRUM

Skador i hjärnans blodkärl

Demenssjukdom gör det svårare att tänka, planera och kommunicera. Symtomen orsakas av olika skador och sjukdomar i hjärnan. Vid vaskulär demens handlar det om sjukliga förändringar i hjärnans blodkärl, därför kallas denna sjukdom också för blodkärlsdemens.

Vaskulär demenssjukdom är den näst vanligaste orsaken till demenssjukdom och beräknas stå för 25–30 procent av samtliga fall. I högre åldrar är det inte ovanligt att den förekommer tillsammans med Alzheimers sjukdom, den vanligaste demenssjukdomen.

Stroke är en riskfaktor

Vaskulär demens kan ha olika orsaker. Ofta är den en följd av stroke, det vill säga blodproppar, blödningar, eller trånga förkalkade blodkärl i hjärnan. I samtliga fall kan hjärnan drabbas av allvarlig syrebrist. Skadorna som då uppstår kan ge symtom som på olika sätt försvårar vardagen. Symtomen varierar från person till person, beroende på vilka delar av hjärnan som drabbas.

Symtomen varierar

Något förenklat kan man säga att omdöme, impuls-kontroll och koncentration försämras om skadorna uppstår i hjärnans framlob. Skador i tinningloben leder till glömska, svårigheter att kommunicera och att lära sig nytt. Skador i hjärnans djupare delar, i de allra minsta blodkärlen, leder ofta till långsamma rörelser och svårigheter att planera och utföra saker.

Viktigt att tänka på är att stress ofta förstärker symtomen.

Förloppet går ofta trappstegsvis

Demenssjukdom brukar komma smygande och utvecklas långsamt. Men vid vaskulär demens uppträder symtomen ofta plötsligt och sjukdoms-

förloppet kan ritas som en trappa: tillståndet blir sämre, förblir stabilt under en tid för att sedan åter försämrans.

Tidig diagnos viktig

Vaskulär demenssjukdom kan inte fastställas genom ett enkelt prov. Diagnosen bygger på en rad tester, undersökningar och samtal med patient och anhöriga.

Det är viktigt att utreda symtomen så tidigt som möjligt så att rätt hjälp och behandling kan sättas in i god tid.

Förhindra nya kärlskador

Det finns inga läkemedel som kan bota vaskulär demens. Behandlingen syftar istället till att förhindra nya skador i hjärnan. Blodförtunnande läkemedel ges när det finns en ökad risk för blodpropp. I många fall behövs blodtrycksreglering, ibland med medicinering, eftersom högt blodtryck ökar risken för stroke. Även diabetes måste regleras noga eftersom denna sjukdom kan skada hjärnans små blodkärl.

Planera för ett bra liv

Det är viktigt att få en förklaring till sjukdomen och symtomen för att kunna planera för ett bra och meningsfullt liv. Förutom förebyggande behandling kan hjälpmedel och en rad andra insatser från samhällets vård och omsorg underlätta vardagen.

2025 • Svenskt Demenscentrum ©

Fler faktablad på olika språk kan skrivas ut från Svenskt Demenscentrums webbplats:
www.demenscentrum.se/Faktablad

Svenskt Demenscentrum

Svenskt Demenscentrum, Sveavägen 155, 113 46 Stockholm, 08 - 690 58 00, info@demenscentrum.se

www.demenscentrum.se